

ІНТОНАЦІЯ ЖІНОЧИХ НЕГАТИВНИХ ОЦІННИХ ВИСЛОВЛЕНЬ У СУЧАСНОМУ АНГЛІЙСЬКОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

Тищенко Т.В.,

Київський національний лінгвістичний університет

Статтю присвячено експериментальному фонетичному дослідженню інтонації експліцитних жіночих негативних оцінних висловлень у сучасному англійському діалогічному мовленні побутової сфери з урахуванням фактора статі адресата. У статті описано роль гендера у сучасних соціолінгвістичних дослідженнях актуалізації категорії оцінки. На основі аудитивного та акустичного аналізів було встановлено інваріантні та диференційні просодичні ознаки жіночих негативних оцінних висловлень у комунікації між представниками однієї і різних статей рівного соціального статусу у сучасному англійському діалогічному мовленні побутової сфери.

Ключові слова: жіноче негативне оцінне висловлення, аудитивний аналіз, акустичний аналіз, інваріантні просодичні ознаки, диференційні просодичні ознаки.

Статья посвящена экспериментальному фонетическому исследованию интонации эксплицитных женских негативных оценочных высказываний в современной английской диалогической речи бытовой сферы с учетом фактора пола адресата. В статье описана роль гендера в современных социолингвистических исследованиях актуализации категории оценки. На основе аудитивного и акустического анализов определены инвариантные и дифференциальные просодические признаки женских негативных оценочных высказываний в коммуникации между представителями одного и разных полов равного социального статуса в современной английской диалогической речи бытовой сферы.

Ключевые слова: женское негативное оценочное высказывание, аудитивный анализ, акустический анализ, инвариантные просодические признаки, дифференциальные просодические признаки.

The article deals with a gender-oriented experimental phonetic study of explicit female negative evaluative utterances in modern English everyday dialogical speech. The role of gender in modern sociolinguistic studies of the evaluation category realization is described. On the basis of auditory and acoustic analyses invariant and variant prosodic features of female negative evaluative utterances in communication between representatives of the same and different sex but of the same social status have been established.

Key words: female negative evaluative utterance, auditory analysis, acoustic analysis, invariant prosodic features, variant prosodic features.

Постановка проблеми. У сучасній лінгвістиці антропоцентричний підхід до вивчення мовних явищ спрямовує наукові дослідження на встановлення закономірностей функціонування мови з урахуванням людського світосприйняття. За такого підходу мовлення є продуктом світопізнання людини крізь призму категорії оцінки.

Чільне місце у соціолінгвістичних дослідженнях актуалізації категорії оцінки посідає встановлення особливостей вербалізації ролей, норм, цінностей, відведених суспільством чоловікам і жінкам. Актуальність дослідження визначається спрямованістю сучасної лінгвістики на вивчення мовленнєвих явищ у ракурсі взаємодії мови та соціуму, де мовлення розглядається як форма гендерної поведінки індивіда. Експериментальне фонетичне дослідження емоційних і раціональних оцінних висловлень у гендерному аспекті сприяє уточненню інтонаційних моделей комуні-

кативно-прагматичних типів висловлень у сучасному англійському мовленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мові належить конститутивна роль у процесі конструювання гендерної ідентичності [3, 318; 5, 393]. Гендер — соціальний конструкт, який охоплює весь діапазон психологічних, соціальних та культурних відмінностей між чоловіками й жінками [4, 6; 3, 302; 6, 309]. Гендерно марковані одиниці зафіксовано на лексичному, синтаксичному, фонетичному, дискурсивному рівнях [1–4]. У германістиці за повнотою висвітлення оцінних засобів з точки зору прояву гендера першість належить оцінному тезаурусу англійської мови [1]. У цьому зв'язку виникає інтерес до вивчення гендерного аспекту інтонації оцінних висловлень сучасного англійського діалогічного мовлення.

Як об'єкт аналізу гендерної мовленнєвої поведінки оцінне висловлення встановлює абсолютну

або порівняльну цінність будь-якого предмета чи явища, виражає ставлення індивіда до зовнішнього світу. Негативні раціональні оцінні висловлення відображають негативну цінність об'єкта оцінки відповідно до норм ціннісної картини світу, яка ґрунтується на повсякденному побутовому образі світу, що склався в певному мовному колективі. Негативні емоційні оцінні висловлення актуалізують негативні емоції та почуття, пов'язані із властивостями, які не притаманні об'єкту оцінки, а приписуються суб'єктом оцінки [4, 14–15].

Метою статті є встановлення просодичного оформлення англійських жіночих негативних оцінних висловлень у сучасному діалогічному мовленні побутової сфери з урахуванням чинника гендерної варіативності. Поставлена мета передбачає необхідність розв'язання таких **завдань**: визначити просодичні засоби маркування жіночих негативних раціональних і емоційних оцінних висловлень у комунікації між жінками та з чоловіками; виявити інваріантні інтонаційні ознаки англійських жіночих негативних оцінних висловлень на рівні перцепції та на акустичному рівні; встановити диференційні просодичні характеристики англійських жіночих негативних оцінних висловлень у сучасному англійському діалогічному мовленні побутової сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктом дослідження є жіночі негативні оцінні висловлення в англійському діалогічному мовленні побутової сфери. Предмет дослідження становить інтонація жіночих негативних оцінних висловлень англійського діалогічного мовлення в гендерному аспекті. Матеріалом слугували записи британських діалогічних текстових фрагментів побутового характеру з художніх творів та фільмів, лінгафонних курсів.

За результатами першого етапу аудитивного аналізу оцінних висловлень були створені підвібірки по 80 експліцитних оцінних висловленнях та проведено їх кодування відповідно до характеру за шкалою оцінок, статі адресата мовлення, комунікативно-прагматичних засад. Жіночі негативні оцінні висловлення (ЖНОВ) увійшли до підвібірок РОВО (раціональних оцінних висловлень у комунікації між представниками однієї статі), РОВР (раціональних оцінних висловлень у комунікації між представниками різної статі), ЕОВО (емоційних оцінних висловлень у комунікації між представниками однієї статі), ЕОВР (емоційних оцінних висловлень у комунікації між представниками різної статі).

За допомогою аудитивного та акустичного аналізів було встановлено найхарактерніші просодичні ознаки ЖНОВ: рівний середній тип передтакту; низхідний та рівний напрями руху тону на такті та в перед'ядерній ритмогрупі; низхідний напрям руху тону в другій ритмогрупі;

низхідна ступінчаста шкала; середній та широкий тональні діапазони інтоногрупи; середній підвищений тональний рівень початку й завершення інтоногрупи та шкали; середній тональний діапазон шкали; позитивний вузький інтервал «передтакт — такт»; нульовий та позитивний вузький інтервали «передтермінальна частина — ядро»; низький та високий низхідні термінальні тони; низхідний та висхідно-низхідний види мелодійного контуру; помірний темп; помірна та підвищена гучність; елегійний (сумний) тембр; локалізація максимуму частоти основного тону (ЧОТ) на такті або ядрі першої чи другої інтоногрупи; низхідні увігнутий та опуклий типи конфігурації тону в термінальній інтоногрупі; середній підвищений та високий тональні рівні початку термінального тону; середній підвищений та середній знижений тональні рівні завершення термінального тону; локалізація максимуму інтенсивності на ядерному складі, у першій або іншій ритмогрупі; мінімальна середньоскладова тривалість висловлення; малі незаповнені тентативні психологічні паузи; малі незаповнені тентативні паузи вибору.

За результатами аудитивного та акустичного аналізів раціональні ЖНОВ проявляють таку варіативність:

1) РОВО: високий рівний тип передтакту; висхідний напрям руху тону на такті; рівна середня шкала; розширений тональний діапазон інтоногрупи; середній знижений тональний рівень початку інтоногрупи; високий та середній знижений тональні рівні початку й завершення шкали; позитивний звужений інтервал «передтермінальна частина — ядро»; сповільнений темп; рівний та висхідно-низхідний типи конфігурації тону в шкалі; низхідно-висхідний та висхідно-низхідний типи конфігурації тону в термінальній ритмогрупі; середній знижений тональний рівень початку та високий тональний рівень завершення термінального тону інтоногрупи; нетемпоральні паузи обдумування;

2) РОВР: висхідний напрям руху тону у другій та перед'ядерній ритмогрупі; середній знижений тональний рівень завершення шкали; високий висхідно-низхідний термінальний тон; високий тональний рівень завершення термінального тону інтоногрупи.

Емоційні ЖНОВ проявляють таку варіативність просодичних характеристик:

1) ЕОВО: висхідна ступінчаста шкала; середній знижений тональний рівень завершення шкали й інтоногрупи; позитивні звужений та середній інтервали «передтакт — такт»; середній інтервал «передтермінальна частина — ядро»; високий висхідно-низхідний термінальний тон; середні незаповнені тентативні паузи обдумування та середні незаповнені тентативні психологічні паузи;

2) ЕОРВ: рівна середня та низхідна з порушеною ступінчастістю шкали; вузький тональний діапазон інтоногрупи; екстрависокий, низький тональні рівні початку та низький тональний рівень завершення інтоногрупи; нульовий інтервал «передтакт — такт»; низхідний прямий, низький висхідно-низхідний, складений термінальні тони; низхідно-висхідний вид мелодійного контуру; ліричний (ніжний) тембр; низький тональний рівень завершення термінального тону; малі незаповнені тентативні паузи обдумування; нетемпоральні психологічні паузи та паузи вибору.

Наприклад, нижчеподане жіноче РОВО складається з двох оцінних інтоногруп, оформлених за моделлю N / Pr Vlink eAdj, де N / Pr — іменник або займенник, Vlink — дієслово-зв'язка, eAdj — оцінний прикметник. Негативна раціональна оцінка звучить у першій інтоногрупі:

Diana: *Well, the inevitable has happened — I've won a much-needed new washing machine, but in my friend's name and she has now refused point blank to hand the machine over. If I went to a lawyer, would I have any hope of getting my prize from her?*

Kathy: *Not even the faintest chance. I'm afraid that your efforts to evade the rules have not only cost you the prize, but also your best friend as well, and legally you just don't have a leg to stand on. Even if you'd drawn up some sort of legal agreement with your erstwhile friend, I think you'd find that the law would still take a very dim view of your case, since it was obviously done with premeditated fraudulent intent. It's 'not 'worth 'trying to e 'vade the rules | (448 mc) as \you've 'just \found out the \hard way [7].*

Максимальною ЧОТ цього висловлення є на такті першої інтоногрупи, рівень максимальної ЧОТ — високий. Високі висхідні передтакт і такт, нульовий інтервал «передтакт — такт», низхідна ступінчаста шкала розширеного діапазону, нульовий інтервал «передтермінальна частина — ядро», низький висхідно-низхідний термінальний тон середнього діапазону формують першу інтоногрупу. Середній низхідний передтакт, нульовий інтервал «передтакт — такт», низхідна ковзна

шкала середнього діапазону, нульовий інтервал «передтермінальна частина — ядро», низький низхідний термінальний тон вузького діапазону формують другу інтоногрупу. Висловлення вимовлене з помірною гучністю та темпом, у драматичному (трагічному) тембрі. Психологічна мала пауза збільшує вагомість цього висловлення-рекомендації. Максимум інтенсивності припадає на четверту ритмогрупу першої інтоногрупи.

У виділеному ЕОВР перша інтоногрупа — оцінна, створена за моделлю eAdj з негативно-оцінним емоційним словом:

— *I will tell you what I mean, Wilfred Mulliner. Look on your handy work. See? See the girl you loved. How would you describe her now?*

— *Beautiful.*

— **Horrible** | is a 'more e"xact } (122 mc) de scription! Yes, this is what you have made of me, Wilfred Mulliner. You and that awful stuff you call the Raven Gipsy Face Cream. This is the skin you loved to touch [8].

У першій інтоногрупі кінцеві приголосні емпатичного високого низхідного термінального тону середнього діапазону подовжені. Друга інтоногрупа містить високий рівний передтакт, позитивний вузький інтервал «передтакт — такт», низхідну ступінчасту шкалу середнього діапазону, вузький позитивний інтервал «передтермінальна частина — ядро», низький низхідно-висхідний термінальний тон розширеного діапазону. Максимальною ЧОТ є на ядрі першої інтоногрупи, рівень максимальної ЧОТ — екстрависокий. Максимум інтенсивності припадає на термінальний тон першої інтоногрупи. Висловлення вимовлене з підвищеною гучністю та сповільненим темпом, з драматичним (трагічним) тембром. Мала психологічна пауза підвищує драматичність невдоволення комунікантки.

Перспективи подальших наукових розвідок. Перспективним вважаємо вивчення впливу соціального статусу і роду занять комунікантів на просодичну варіативність англійських оцінних висловлень у діалогічному мовленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бессонова О.Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивний та гендерний аспекти : дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О.Л. Бессонова ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2003. — 463 с.
2. Кирилина А.В. Гендерные аспекты языка и коммуникации : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19 «Общее языкознание, социолингвистика, психолингвистика» / А.В. Кирилина ; Московск. гос. лингв. ун-т. — М., 2000. — 38 с.
3. Мартинюк А.П. Гендер як конструкт дискурсу / А.П. Мартинюк // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. — Х. : Константа, 2005. — С. 295–318.
4. Приходько А.И. Когнитивно-дискурсивный потенциал оценки и способы его выражения в современном английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / А.И. Приходько ; Белгород. гос. ун-т. — Белгород, 2004. — 42 с.
5. Cipollone N. Language Files. Materials for an Introduction to Language and Linguistics / N. Cipollone, St.H. Keiser, Shr. Vasishth. — [7th ed.] — Columbus : The Ohio State University Press, 1998. — 495 p.
6. Wardhaugh R. An Introduction to Sociolinguistics / R. Wardhaugh. — Cornwall : Blackwell Publishers, 2000. — 404 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

7. Harrison M. CPE Practice Tests / M. Harrison. — Oxford : Oxford University Press, 2001. — Cassette 1.
8. Wodehouse P.G. Meet Mr. Mulliner / P.G. Wodehouse. — L. : BBC Radio Collection, 2000. — CD 1.